

DİL EĞİTİMİNİN TEMEL KAVRAMLARI

Dr. Öğr. Üyesi Safa ÇELEBİ

Ondokuz Mayıs Üniversitesi

Türkçe Eğitimi A.B.D.

KAVRAMLAR

NOT ALMA

DİKTE YÖNTEMİ

**DUYULARDAN
HAREKETLE YAZMA**

GRUP OLARAK YAZMA

GÜDÜMLÜ YAZMA

İKNA EDİCİ YAZMA

ELEŞTİREL YAZMA

YARATICI YAZMA

SERBEST YAZMA

**KAVRAM HAVUZUNDAN
SEÇEREK YAZMA**

KONTROLLÜ YAZMA

Yazma Eğitiminin Yöntem/Teknikleri

Not Alma

- Not alma, okunan materyaldeki önemli bilgilerin hatırlanması, genel çatının oluşturulması, bilgilerin toplanması ve ifade edilmesinde kullanılır.
- Amaç: Öğrencilerin okunan veya dinlenenlerin önemli noktalarını seçebilmesini, bilgi ve düşüncelerini sınıflandırabilmesini ve sistemli çalışma becerisini kazanmalarını sağlayarak zaman kaybını önlemektir.
- Not alma ile edinilen birikim, etkili yazma becerisine sahip olmada önemli bir işlev görebilir.

Yazma Eğitiminin Yöntem/Teknikleri

Not Alma

- Ünlü konuşmacıların , yazarların, devlet adamlarının başarılarının arkasında düzenli olarak tuttukları notlar olduğunu; aynı zamanda bilgili olmanın temel şartının iyi bir dinleyici olmaktan ve hızlı not tutmaktan geçtiğini unutmayalım.
- Uygulama: Öğretmen sınıfta öğrencilerin ilgisini çekebilecek bir metin okur ya da öğrenciye okutturur. Öğrencilerden okuma sırasında not almalarını ister. Bir iki öğrencinin tuttukları notlar sınıfça değerlendirilir.

Yazma Eğitiminin Yöntem/Teknikleri

Dikte Yöntemi

Dikte, dinlenilen bir metnin yazıya geçirilmesi işidir. Diktenin yararları konusunda Yangın unları söylemektedir: Öğrencilere yazım ve noktalama kurallarına uygun olarak yazım becerisi kazandırmak için yaptırılacak etkinliklerden biri de dikte çalışmalarıdır. Yapılan araştırmalara göre, öğrencilere haftada iki gün onar dakika yaptırılacak dikte çalışmalarının, yazma, telaffuz, sözcük dağarcığı vb. alanlarda dikkate değer gelişim sağlamaktadır (Yangın, 2002: 124).

Yazma Eğitiminin Yöntem/Teknikleri

Dikte Yöntemi

Dikte yönteminden eğitimin her kademesinde tam verim elde edebilmek için şu hususlara dikkat etmek gerekir.

- Metnin bir iki paragrafı geçmeyecek ölçüde kısa olması
- Öğrencilerin seviyesine uygun olması
- Öğretici özellik taşıması
- Yalın ve kolay anlaşılır olması
- Öğretmen tarafından açıklama gerektiren sözcük, terim ve ibarelerin açıklanması gerekmektedir.

Yazma Eğitiminin Yöntem/Teknikleri

Duyulardan hareketle yazma

Bu yöntem görmeye ve işitmeye dayalı bir yazma uygulamasıdır.

Öğrenci resim, fotoğraf, film vb. gibi görsel ya da müzik gibi işitsel bir uyarıcı sonucu algıladıkları üzerinde tartışma yapar ve izlenimlerini düş dünyasında zenginleştirerek aktarır. Tartışma sonunda düşüncelerini, izlenimlerini ve tartışma sonunda öğrendiklerini yazıya aktarır.

Bu yöntem hem eğlenceli hem de öğrencilerin ilgisini çekmesi bakımından öğretmenin sık sık başvurabileceği çok yönlü yazma yöntemidir.

Yazma Eğitiminin Yöntem/Teknikleri

Grup Olarak Yazma

Amaç: Öğrencilerin çevreleriyle iletişim kurmalarını, iş birliği yapmalarını ve birbirleriyle etkileşimde bulunarak grup bilinci kazanmalarını sağlamak böylece kişisel gelişimlerine yardımcı olmaktır.

Yapılan bilimsel araştırmalar sonucunda, öğretmenin denetiminde olmak koşuluyla, öğrencilerin grup içinde yaptıkları çalışmalarda daha başarılı ve üretken oldukları, sınıfta hale geldikleri, öz güvenleri arttığından düşüncelerini rahatlıkla ifade ettikleri kanıtlanmıştır.

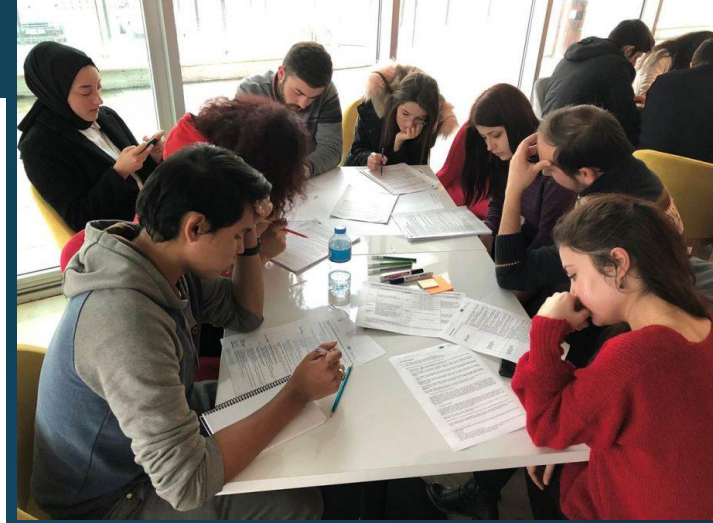

Yazma Eğitiminin Yöntem/Teknikleri

Grup Olarak Yazma

Uygulama: Gruplar kurulur ve her grubun üyeleri aralarında iş bölümü yaparak her biri belirlenen konunun farklı farklı yönlerini yazar. Grup üyelerinin yazdıkları metinler yine aynı grup üyelerince dil ve anlatım yönünden kontrol edilir. Daha sonra yazılan metinler birleştirilir ve yazım noktalama açısından düzenlenerek ortak bir metin oluşturulur.

Küme çalışması sonunda öğrencilerin öz güvenleri artar, bilgilerini paylaşmayı ve ortak çalışmanın yararlarını öğrenirler.

Yazma Eğitiminin Yöntem/Teknikleri

Güdümlü Yazma

Amaç: Öğrencilerin bir konu hakkındaki bilgilerini, duygularını ve düşüncelerini etkili bir şekilde anlatma becerilerini geliştirmektir.

Öğrencilerin önceden belirlenen belli bir konu hakkında tartışmaları, düşünce üretmeleri ve yargıya ulaşmaları için yapılan sınıf içi çalışmasıdır. Öğretmenin öğrencileri yeteri kadar motive etmesi durumunda oldukça etkili ve yararlı sonuçlar ortaya çıkacaktır.

Güdümlü yazma çalışmaları dört aşamada gerçekleştirilir.

Yazma Eğitiminin Yöntem/Teknikleri

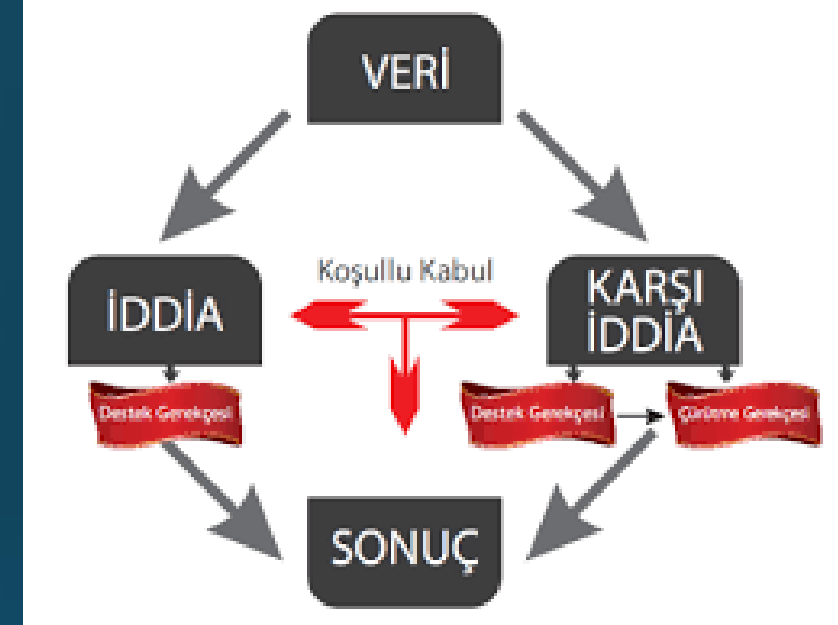
Güdümlü Yazma

1. Öğrenciler belli bir konuda öğretmen tarafından bilgilendirilir.
2. Belli bir bilgi birikimi elde eden öğrenciler öğretmenin kontrolünde tartışır ve belli bir yargıya ulaşırlar.
3. Tartışma sonucunda edindikleri bilgileri, duygu ve düşünceleri yazıya aktarırlar.
4. Yazma eylemi sonunda birkaç yazı sınıfta öğretmen ve öğrenciler tarafından değerlendirilir.

Yazma Eğitiminin Yöntem/Teknikleri

İkna edici Yazma

- Demirtaş’a (2004) göre ikna “*Kaynak kişi ya da kişilerin, hedefin belirli bir ürün, birey ya da görüşe ilişkin olumlu bir tutum oluşturmalarını ya da var olan tutumunu değiştirmesini sağlama yönündeki çabası*”dır.
- İkna edici yazı, insanları inandırmak, bir konu hakkında insanların fikirlerini değiştirmek, bir bakış açısını kabul ettirmek, belirli bir şekilde hareket ettirmek için yazılan yazıdır.

TÜRKÇE / Düşünceyi Geliştirme Yolları

DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI

- 1) Tanımlama
- 2) Örneklendirme
- 3) Karşılaştırma
- 4) Tanık Gösterme
- 5) Sayısal Verilerden Yararlanma

Yazma Eğitiminin Yöntem/Teknikleri

İkna edici Yazma

- İkna edici yazmada yazar kendi düşünce ve değerlerine göre bir görüş sunar ve çeşitli argümanlarla bunu desteklemeye çalışır. İkna edici metin oluşturma süreci, öğrencinin kendi düşüncesini öne sürmesini, kabul etmediği düşünceye karşı mantıklı bir şekilde cevap vermesini gerektirir. Bu süreç öğrencilerin ikna yeteneğinin gelişmesini ve ikna tekniklerini çözümlemesini sağlar.
- İkna edici yazmak için isteğinizin başkaları tarafından kabul edilebilir olması gerekir. Bunu sağlamak için öğrenci, isteğini ve bunun gerekçeleri ile nedenlerini çok iyi belirtmelidir.

Yazma Eğitiminin Yöntem/Teknikleri

Eleştirel Yazma

Amaç: Öğrencilerin olay ve durumlara tarafsız bakma, yorum yapma, fikir ve çözüm üretme becerilerini geliştirmektir.

Öğrencilerin eleştirel yazabilmeleri için öncelikle eleştirel düşünebilme becerisi kazanmaları gerekmektedir. Bunun yolu çok okumaktan olaylara ve durumlara tek yanlı değil farklı cephelerden bakmaktan, benzerlikleri ve zıtlıkları görmekten ve karşılaştırmalar yapmaktan geçer.

Eleştirel yazar bir olayın veya durumun olumlu ya da olumsuz yönlerini görür ve yazısında saptadıklarını yansız ve nesnel olarak anlatır.

Yazma Eğitiminin Yöntem/Teknikleri

Eleştirel Yazma

- **Örnek:** *Toplum olarak güzellik duygumuzu, estetik hazlarımızdan pek çoğunu kaybettik. Güzellikleri kaybede kaybede çirkinlikleri normal karşılayan bir toplum hâline geldik. Daha beteri iki asırdan beri doğru dürüst bir güzellik ortaya koyamadığımızı söyleyince eleştiriliyorum. Oysa yaptığımız estetikten yoksun inşa edilen anıtlar, köprüler, çeşitli yapılar güzellik duygumuzu yitirdiğimizi anlatmaya yetiyor. Tıpkı işitme engelli birinin çevresindeki şamatayı duymaması gibi...*

Yazma Eğitiminin Yöntem/Teknikleri

Yaratıcı yazma

Amaç: Öğrencilerin yazma yeteneklerini ve yaratıcılıklarını geliştirmektir.

- Yaratıcı yazma, bireyin yazma ve üretmedeki yaratıcı yeteneklerini açığa çıkarmayı amaçlayan bir yazma yöntemidir ve dış dünyadan edinilen izlenimlerin farklı bir sunumla ortaya konmasına dayanır.
- Yaratıcı yazma çalışmalarında öncelikli olarak, belirlenen konuyla ilgili kavram ve düşünceler, çağrışım ve beyin fırtınası yoluyla ortaya çıkarılır. Ortaya çıkan bu kelimeler sıralanır ve aralarında bir ilişki kurulur. Kişi, yer, zaman, olaylar ve nedenler üstünde düşünülmeden yazılır. Böylece öğrencinin yaratıcılığı cesaretlendirilir. Bu çalışmalarda öğrencilerin sezgilerine ve yaratıcılıklarına güvenmeleri sağlanır ve aşırı sorgulayıcı davranarak kendi yaratıcılıklarını engellemeleri önlenmelidir.

Yazma Eğitiminin Yöntem/Teknikleri

Yaratıcı yazma

Yaratıcı yazma çalışmalarının sağladığı yararlar:

- Duygu algılarını geliştirerek düş gücünü harekete geçirme, duyma, duyumsama, düşünme, sezme, gözlemlene yetilerinin bütünlüğünü sağlama.
- Düşünme ve algılamamanın, akıl ve duyguların karşı alışveriş içinde birbirini tamamlamasına yol açma.
- Düşünceleri, yaşantıları, gözlemleri kurgusal bir bütünlük içinde temellendirerek dile getirebilme.
- Düşünme, sorgulama, yorumlama, eleştiri yetilerini geliştirme.
- Kalıpları, ön yargıları ve tıkanma noktalarını kırarak kendi dilimizi bulabilme, özgün olanı bana özgü olanı, biricik olanı dile getirebilme

Yazma Eğitiminin Yöntem/Teknikleri

Serbest yazma

Öğrencilerin kişisel ilgi ve ihtiyaçlarına göre tek başlarına ya da kümeler halinde kendi kendilerine, öğretmen ile birlikte yapılan yazma çalışmalarıdır.

→ Konu ve tür seçimleri öğrencilerin kendisine bırakılır.

Bağımsız yazmada amaç:

- Yazma becerisi ve alışkanlığı kazandırma
- Öğrencilerin işlevsel kelime hazinelerine işlevsellik kazandırma
- Yazma kaygısı ve tutukluğunu giderme

Yazma Eğitiminin Yöntem/Teknikleri

Kavram Havuzundan Seçerek Yazma

Amaç: Öğrencilerin öğrendikleri sözcük, kavram, atasözü ve deyimleri anlatımlarında kullanımlarını sağlayarak kalıcı kılmak ve böylece söz varlıklarını zenginleştirmektir.

Yöntem: Kümeleme (Cluster) tekniğiyle ortak özellikler taşıyan bu yazma yönteminin hedefi, serbest çağrışım yoluyla metin oluşturmaktır. Uygulama 5 aşamada gerçekleştirilir:

KAVRAMLAR

OKUMA

OKUMA KÜLTÜRÜ

SESSİZ OKUMA

SESLİ OKUMA

AKICI OKUMA

POZODİK OKUMA

OKUMA HIZI

HIZLI OKUMA

ALEKSİ

DİSLEKSİ

**MEDYA OKUR
YAZARLIĞI**

OKUMA STRATEJİLERİ

**HİKAYE HARİTASI
TEKNİĞİ**

GÖRSEL OKUMA

SÖZ KOROSU

SORGULAYICI OKUMA

**TAHMİN EDEREK
OKUMA**

TARTIŞARAK OKUMA

OKUMA

- **Okuma,** “ön bilgilerin kullanıldığı, yazar ve okuyucu arasındaki etkili iletişime dayalı, uygun bir yöntem ve amaç doğrultusunda, düzenli bir ortamda gerçekleştirilen anlam kurma süreci” (Akyol, 2006, s.1).
- “Kelime çözümleme, anlam çıkarma ve bilgileri önceki bilgilerle ilişkilendirme gibi çeşitli aşamaların uyumlu bir şekilde çalışması” (Just ve Carpenter, 1980, s. 332)

OKUMA

- Okuma, anlamlı bir yapı karşısındaki etkinliktir. Anlamlı bir yapıyı çözebilmek için o yapının oluşturucusu tarafından daha önceden kurulması gerekmektedir. Kurulmamış bir yapı çözülemez.
- Bireysel bir etkinlik olarak okuma bir imgenin, bir tablonun, bir manzaranın ya da anlam oluşturmak için oluşturulmuş her türlü göstergeler bütünüünün çözümlenmesini içermektedir..

OKUMA

- Tanımların ortak özelliği okumanın

fiziksel,

zihinsel

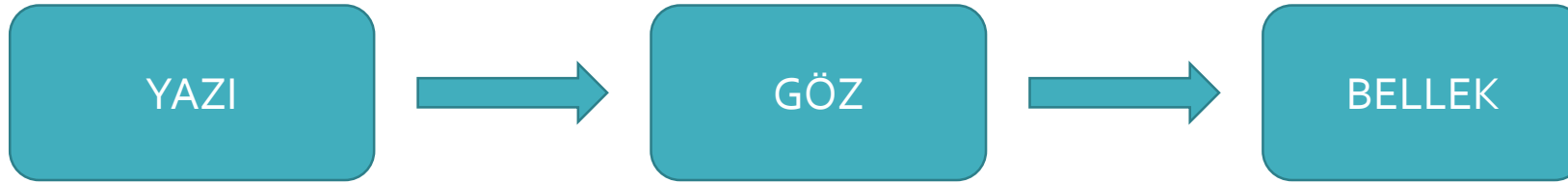
ve **etkileşimsel** olmak üzere üç temel bileşeni olduğudur.

OKUMA KÜLTÜRÜ

- Okuma alışkanlığı, uzun süreçte kazanılan bir edimdir. Ayrıca etkin okur kimliğini kazanmak da oldukça zordur. Çocukluktan başlayarak getirilen yaşantılar ve davranış özellikleri, eleştirel ve etkin bir okur olma açısından oldukça önemlidir. Bunun yanında okurun yazın dünyasındaki tercihleri, takip ettiği yazarlar, yayınevleri, süreli yayınlar ve bütün bunlara yönelik tutumu **okuma kültürünü** oluşturur.
- Kişinin okuma kültürünün oturmuşluğu hakkında bir fikir edinebilmek adına, ansiklopedik bilgi içeren kitapların(ders kitapları vs.) dışında olan ve kendi tercihi ile sürdürdüğü okuma süreci ile fikir edinilebilir. Okunan kitapların; tür olarak dağılımı, yazarları, edebiyat dünyasındaki kabul edilebilirlikleri gibi unsurlar, okurun kimliğini ve onun okuma kültürünü ortaya koymada göz önünde tutulabilecek hususlardır.

SESSİZ OKUMA

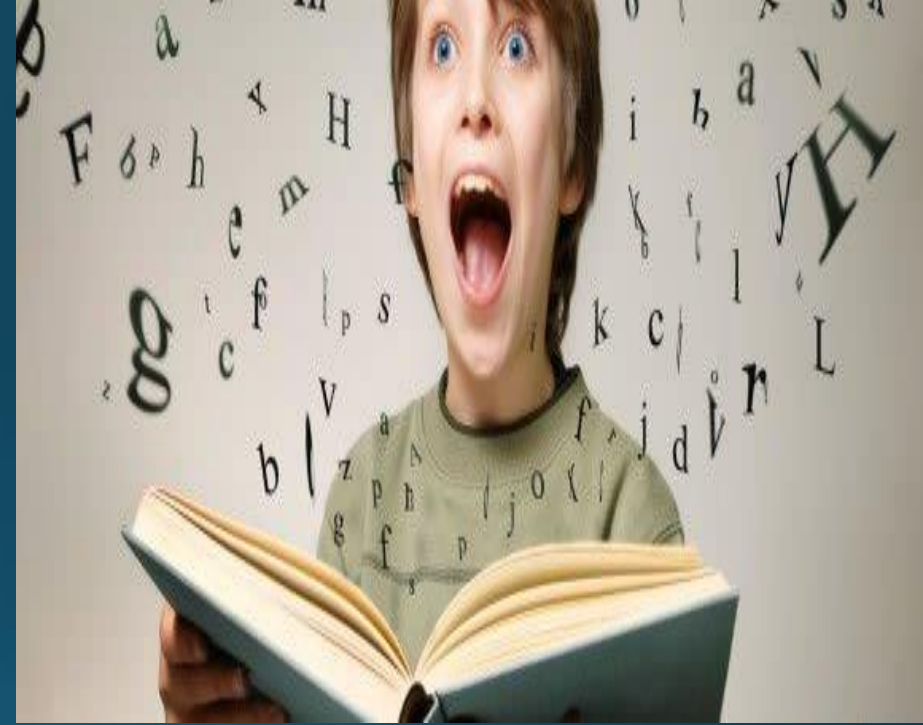
- Sessiz okuma, kelimeleri veya cümleleri seslendirmeden gözle takip ederek yapılan okumadır.
- Sessiz okumada göz yazıyı görür görmez tanımakta ve belleğe göndermektedir.

- Bu okuma türünde ses telleri, ses dalgaları, dil ve kulak okuma sürecinden çıkarılmaktadır.
- Sessiz okuma ile okuma hızı artmakta ve anlama düzeyi yükselmektedir.
- Sessiz okumaya 1.sınıfta yer verilmemelidir, 2. ve 3.sınıfta aşamalı olarak öğretilmelidir. 4. ve 5.sınıfta ise uygulamaya geçilmelidir.

SESLİ OKUMA

- Sesli okuma yazıyı görme, kelimeleri seslendirme ve anlamı kavramadır.
- Göz yazıyı görünce tanımakta, ses organlarıyla kelimeleri seslendirmekte, seslendirdiği bu kelimeleri kulakla işitmekte ve belleğe göndermektedir.
- Sesli okuma, fiziksel ve zihinsel süreçlerden oluşan zihinsel bir süreçtir.
- Sesli okuma metinle sesli iletişim kurmak demektir.

SESLİ OKUMA

- Sesli okuma öğrencilerin dikkatinin gelişmesine ve kendine güvenmesine katkı sağlar.
- Sesli okumada metnin içeriği çeşitli vurgu ve tonlamalarla dinleyiciye aktarılır.
- Sesli okuma kelime tanıma becerilerini geliştirir, anlama ve zihin becerilerini geliştirir, öğrenmeyi kolaylaştırır.

AKICI OKUMA

- **Akıcı okuma**, noktalama işaretleri, vurgu ve tonlamalara dikkat edilen, geriye dönüş ve kelime tekrarına yer verilmeyen, heceleme ve gereksiz duruşlar yapılmayan, anlam ünitelerine dikkat edilerek, konuşurcasına yapılan okuma olarak tanımlanmaktadır (Akyol, 2006).
- Metnin uygun hızda okunabilmesi için de öncelikle sözcüklerin takılmadan seslendirilmesi ve bunun yanında uygun yerde ve uygun sürede duraklamanın yapılması gerekmektedir. Akyol (2013), iyi okuyucuların metni uygun hızda okuyabildiklerini, zayıf okuyucuların ise kelime kelime okuduklarını ve okuma sürecine çok zaman harcadıklarını bu sebeple öğretim elemanlarının akıcı okuma konusunda öğrencilere modellik etmesi gerektiğini ifade etmektedir.

PROZODİK OKUMA

- Tonlama, vurgulama, uygun okuma hızı gibi özellikleri sergileyen okuma, **bürünsel okuma** olarak adlandırılmaktadır (Keskin vd., 2013, s.169).
- Akıcı okumanın önemli bileşenlerinden olan bürün, doğru ve uygun hızda okumanın yanında okuma akıcılığının da bir dayanağıdır. Okuma-anlama ile yakından ilgili olan bürünsel okuma, akıcı okumanın temelini oluşturur ve doğru bir ifade ile okumayı içerir (Kuhn, Schwanenflugel, & Meisinger, 2010'dan akt. Chan, 2014). Bürün, akıcı okumada dilin ritim ve ton yönünü ele almaktadır. Dilin bu özellikleri parçalar üstü birimler olarak adlandırılmaktadır.
- Dilbilimciler, bürünsel okumayı metni söz dizimsel ve anlam bilimsel olarak uygun birimlere ayırma şeklinde ele almaktadır (Rasinski, 2004).

OKUMA HIZI

- Bir insanın okuma becerisini belirlemede kullanılan en önemli iki gösterge okuma hızı ve okuduğunu anlama düzeyidir.
- Okuma hızının ölçümünde iki farklı yöntem kullanılabilmektedir. Bazı uzmanlar okuma hızını saatte okunan sözcük sayısı ile ölçerken, bazıları da saatte okunan harf sayısını temel almaktadırlar.
- Sesli okumada, okuma hızını konuşma hızı belirlerken, gözle okumada ise zihnin algılama kapasitesi belirler. Okuma hızını belirleyen unsurlar şöyle sıralamıştır:
 - -Okunan metnin zorluğu, kolaylığı,
 - -Okuyanın kelime dağarcığı, zenginliği,
 - -Bilgi ve kültür düzeyi,
 - -Okuyanın anlama ve okuduklarını örgütleme becerisi ve göz eğitimidir.

OKUMA HIZI

- 1- Okuma metnini okumaya başlamadan önce, başlangıç süresi bir yere not edilir.
- 2- Okuma parçası okunur.
- 3- Okuma parçası okunup bitirildikten sonra, saate bakılır ve bitirme süresi parçanın sonundaki ayrılan yere kaydedilir. Okuma süresi saniye ile belirtilir.
- 4- Okunan metindeki toplam sözcük sayısı (TSS), saniyelerle belirtilen okuma süresine (SOS) bölünür, okuma hızı bulunur. Sonuç 60 ile çarpılır.
- 5- Çıkan sonuç bir dakikada okunan sözcük sayısıdır (DSS).

TSS

$$\bullet \quad OH = \frac{\text{-----}}{\text{SOS}} \times 60 = DSS$$

SOS

HIZLI OKUMA

- Hızlı okuma: “Kişilerin çabukluk, kavrama ve belleme yeteneklerini geliştirerek daha önceki okuma süresine kıyasla, dakikada okudukları kelime sayısını ve anlama düzeylerini artırmaları” demektir (Ruşen, 2006: 55).
- Gelişen dünya şartları, yeniçağda insanların birtakım nitelikler kazanmasını zorunlu kılmıştır. Hızlı ve etkili okuma becerisi de bu niteliklerden birisidir. Okunması gereken eserlerin çokluğu, buna karşı zamanın yetersizliği, insanları daha hızlı ve etkili okumak için bilimsel çalışmalara yöneltmiştir. Bu çalışmalarla okuma sırasında, göz ve beyindeki çalışma sistemi belirlenerek hızlı ve etkili okuma teknikleri geliştirilmiştir.

HIZLI OKUMA

- Okuma başarısını arttırma çalışmalarında, yapılması gereken ilk şey, hedef kitlenin okuma hızını ve okuduğunu anlama düzeyini tespit etmektir. Okuma hızını ve anlama düzeyini arttırıcı teknikler, ancak hedef kitlenin okuma başarılarının sağlıklı biçimde tespit edilmesinden sonra uygulanabilir (Richaudeau, Gauquelin ve Gauquelin 1990: 35).
- Hızlı ve etkili okuma becerisi, ancak sessiz okuma ile kazandırılabilir. Hızlı okumanın temeli, sessiz okuma becerisinin geliştirilmesine dayanmaktadır. Seslendirme için vakit harcanmadığından dolayı sessiz okuma, sesli okumaya göre daha hızlıdır.

ALEKSİ

- Yazılı bir metnin okunup anlaşılmasında kusur olması, tıp literatüründe “aleksi” olarak bilinmektedir.
- Aleksi daha çok yetişkinlerde görülen ve beyinde meydana gelen bir hasar sonucu ortaya çıkan, yani sonradan edinilen bir kusurdur. Aleksi hastalarının bir kısmı, okuma yeteneğini kaybeder ama yazmada problem yaşamaz. Aleksinin bu türü tıp literatüründe **“agrafisiz aleksi”** veya **“saf aleksi”** olarak bilinir.
- Hem okuma hem de yazma yeteneğinin bozulmasına ise **“agrafili aleksi”** adı verilir.

DİSLEKSİ

- Aleksiye çok yakın olan ve en çok rastlanan öğrenme bozukluğu “disleksi” daha çok çocuklarda görülen, gelişimsel bir bozukluktur.
- Toplumda nadir olarak görülebilecek hastalık türlerinden biridir ve halk arasında öğrenme güçlüğü olarak bilinir. Ancak disleksi hastalığı öğrenme güçlüğü değil, bilinenin aksine **öğrenme bozukluğudur** ve zeka geriliği ile ilgisi yoktur.
- Disleksi problemi olan hastaların beyni kelimeleri farklı işlediği için, bu durum kelimelerin çözümlenmesini, hecelenmesini ve tanınmasını güçleştirir.

DİSLEKSİ

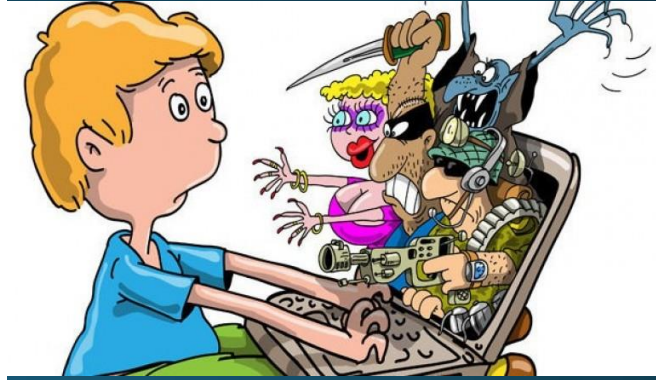
Genel olarak disleksi belirtileri:

- Okuma ve yazmada akıcılık sorununun ortaya çıkması,
- Kelimelerin hecelenmesi ve çözümlenmesi aşamasında problemlerin yaşanması,
- İlkokul çağındaki çocuğun okuduğunu anlayamaması veya okuma sırasında dikkatinin dağılması,
- Okuma ve yazma sıkıntısı yaşamayan çocuklarda, ileri düzey dil bilgisi becerilerinin anlaşılabilmesi,
- Akranlarına göre konsantrasyon eksikliği ve buna bağlı olarak bir eylemi gerçekleştirirken zorlanma,
- Bireyin kendini ifade ederken kurduğu cümleler arasında bağlantı bozuklukları ve mantık hatalarının olması,
- Okuma esnasında çekingen davranma ve düşük sesle okuma disleksi hastalığının en belirgin belirtileri arasında yer alır.

MEDYA OKUR YAZARLIĞI

Medya okuryazarlığı; yaygın kabul gören tanımıyla, çeşitli türden (görsel, işitsel, basılı, vb.) medya mesajlarına erişebilme, erişilen medyaları eleştirel bakış açısıyla çözümleyip değerlendirebilme ve kendi medya iletilerini üretebilme becerisidir.

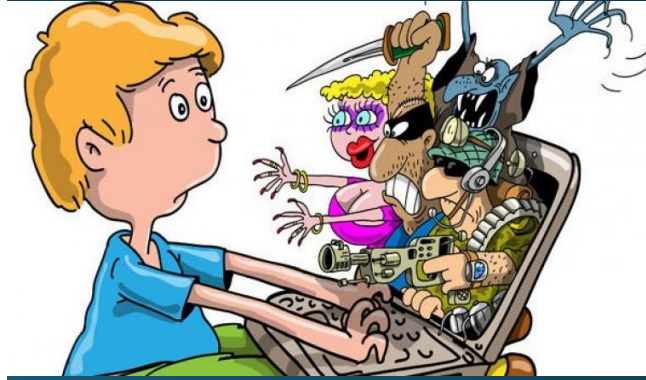
Medya okuryazarlığı, kitle iletişim araçları yoluyla elde edinilen mesajları çözümleme, değerlendirme ve iletme yeteneğidir. Günümüzde daha çok medyayı çözümleyebilme konusu üzerinde durulmaktadır. Medya okuryazarlığı, izleyicinin medya iletilerini doğru okuması ve kendi iletilerini üretebilmesi için katkıda bulunur.

MEDYA OKUR YAZARLIĞI

Medyanın ilettiđi mesajların dođru okunması, kiřiye medyanın sunduđu dűnyanın gerçek olmayabileceđini anlatması, medyanın yűnetme fonksiyonun da olduđunun farkına varması gibi hedefleri içermektedir. Yani medya okuryazarlıđı eđitimi medyayı dođru okuyan, űzűmleyen, kitle iletiřim araçlarından gelen iletilere eleřtirel bakan bireyler yetiřtirmeyi amaçlar.

Medyanın iletileri ve reklamları çocukların dikkatini çekmek için yapması űlkemizde çocuklar için medya okuryazarlıđı eđitimini zorunlu hale getirmiřtir. Çocuklar medya okuryazarlıđı hakkında ne kadar bilgiye sahip olursa medyada gűrdűđu iletileri okumaları ve kendi ilerinde eleřtirmeleri de kolay olacaktır.

OKUMA STRATEJİLERİ

- Okuma stratejileri, okuyucuların okuma görevlerinin üstesinden gelebilmek için bilinçli olarak seçtiklerizihinsel süreçler (COHEN, 1990: 83), öğrenenlerin okuma amaçlarına göre bilinçli olarak kullandıkları özel eylemler (Tercanlıoğlu, 2004: 563) olarak tanımlanmaktadır.
- Okuma stratejileri okuyucuların bir okuma işlemini nasıl kurdukları, hangi metin ipuçlarına dikkat ettikleri, okuduklarını nasıl anlamlandırdıkları ve anlamadıklarında ne yaptıkları ile ilgili bir kavramdır (Block, 1986: 465).
- Okuma stratejileri okumayı, sadece okuduğunu anlama soruları ile sınırlı tutmamakta, öncesi ve sonrasıyla düşünüp ele almaktadır. Okuma stratejileri sayesinde öğrenciler farkında olmadan kazandıkları becerileri geliştirme ve yeni beceriler kazanma imkânını da elde edebilirler.

OKUMA STRATEJİLERİ

- Okuma stratejileri genel olarak üç bölümde ele alınmaktadır: **Okuma öncesi stratejileri, okuma sırası stratejileri, okuma sonrası stratejileri.**
- Okuma öncesi stratejileri, okuma sürecinin en önemli basamağını oluşturmaktadır. Çünkü bu noktada okuyucu amacını ve metinden ne almak istediğini belirlemektedir.
- Okuma sürecinin en uzun kısmı okuma sırasıdır. Burada okuyucu, okuma öncesinde belirlediği amaçlara göre okuduğu metni değerlendirir, anlama düzeyini kontrol eder, anlamadığı durumlarda eksik ve yanlışlıkları gidermeye çalışır.
- Okuma sonrası süreç, yapılan işlemin değerlendirildiği bölümdür. Burada okuyucu, okumanın amaçlara uygun olarak gerçekleşip gerçekleşmediğini, metinde anlaşılmayan bir yer olup olmadığını, metinle ilgili tahminlerin ne derece doğru olduğunu denetler.

HİKÂYE HARİTASI TEKNİĞİ

Hikâye haritası, hikâye elemanlarının bir kısmının veya tamamının ve bu elemanlar arasındaki ilişkinin grafik şeklinde sunumudur (Davis & McPherson, 1989). Hikâye haritası yöntemiyle okuyucuya, bir hikâyenin birbiriyle ilişkili bölümleri ve unsurlarıyla ilgili öğretim sunulur. Bu öğretim, öğrencinin dikkatini, hikâyedeki ortak elemanlara çeken bir temel çerçevenin oluşturulmasını sağlar (Idol, 1987).

Akyol'un (1999 a) çalışmasında kullandığı hikâye haritasında ise; sahne, ana ve yardımcı karakterler, problemin başlangıcı, problem, problem çözme teşebbüsleri, sonuç, ana fikir ve tepki bölümleri yer almaktadır.

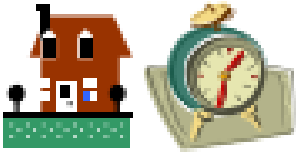

HİKÂYE HARİTASI TEKNİĞİ

Hikâye haritası yöntemiyle ulaşılmak istenen amaç, öğrencilerin belli bir süre sonunda hikâye haritası olarak verilen görsel materyali kullanmadan zihninde hikâye elemanlarıyla ilgili bir hikâye yapısı oluşturmak ve metinleri anlamayı sağlayan düşünce yapılarının gelişmesini sağlamaktır.

Bu yöntem önemli ve önemsiz bilgileri ayırt etmede, öğrencileri (dikkatlerini önemli unsurlar üzerinde yoğunlaştırmaya) yöneltmede, etkili katılımı sağlamada, bilgileri organize bir şekilde uzun süreli hafızaya yerleştirmede, ön bilgileri aktif hale getirmede, ileriye dönük tahminler yapmada büyük fayda sağlamaktadır (Akyol, 1999 a).

Şekil 1

Hikâye Haritası

Yer / zaman 		
Ana karakter 		
Olaylar		
Problem	Çözüm	Sonuç
		
Tepki 		
Tema 		

GÖRSEL OKUMA

Görsel okuma; resimsel ve grafiksel görüntülerle aktarılan mesajın okunması, anlaşılması ve yorumlanması sanatıdır (Wileman 1993'den aktaran: Çam, 2006: 8).

Görsel okuma ve görsel sunu kavramları, 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programında ilk kez ele alınan bir beceri alanıdır. Programda görsel okuma ve görsel sunu ayrı bir öğrenme alanı olarak ele alınmıştır.

Bu öğrenme alanı şekil, sembol, resim, grafik, tablo, beden dili, doğa ve sosyal olayların görsellerini okuma, anlama ve yorumlamayı kapsamaktadır. Ayrıca öğrencilerin duygu, düşünce ve bilgilerini görseller aracılığıyla başkalarına aktarması bu alan içinde ele alınmıştır. Öğretmenlerin bu konuda iyi yetiştirilmesi ve okullarda gerekli donanım desteği sağlandığında, öğrenciyi hayata hazırlamasında önemli katkılar sağlanabilecektir (Akpınar, 2009:47).

GÖRSEL OKUMA

Görseller düşünceyi ya da nesneler arasındaki ilişkiyi görme duyusuna bağlı olarak ifade eden dil dışı göstergeler olarak değerlendirilebilir. Bu göstergelerin yorumlanması bir tür okuma etkinliği olarak hem anlama hem de anlatma süreçlerinde etkili olduğu için genelde dil eğitimi, özelde Türkçe eğitiminde kazandırılması hedeflenen beceriler arasında yer almıştır.

Görsel okuma sayesinde öğrenciler belleklerinde çeşitli imgeler oluştururlar, bu imgeler yoluyla zihinlerinde yer edinen sorunlara daha kolay çözüm bulurlar. Kavramların veya bilgi işlemlerinin yerine oturması öğrencinin bilgi üretiminin harekete geçmesini sağlar. Bu durumda yaratıcı ve eleştirel düşünmede ilerleme sağlanmış olur.

SÖZ KOROSU

- Bir şiir veya bir yazıyı bölümlere ayırarak bir grup öğrenci tarafından birlikte okunmasıdır.
- Amaç, öğrencilerin okuma ve birlikte çalışma becerilerinin geliştirilmesidir.
- Söz korusu çalışmalarında, metin okunurken şahıs ve varlık kadrosu, karakter özelliklerini yansıtacak şekilde seslendirilir.
- Öğrencilerde, ses bükümlülüğünün gelişmesi açısından söz korusu çalışmaları son derece önemlidir.

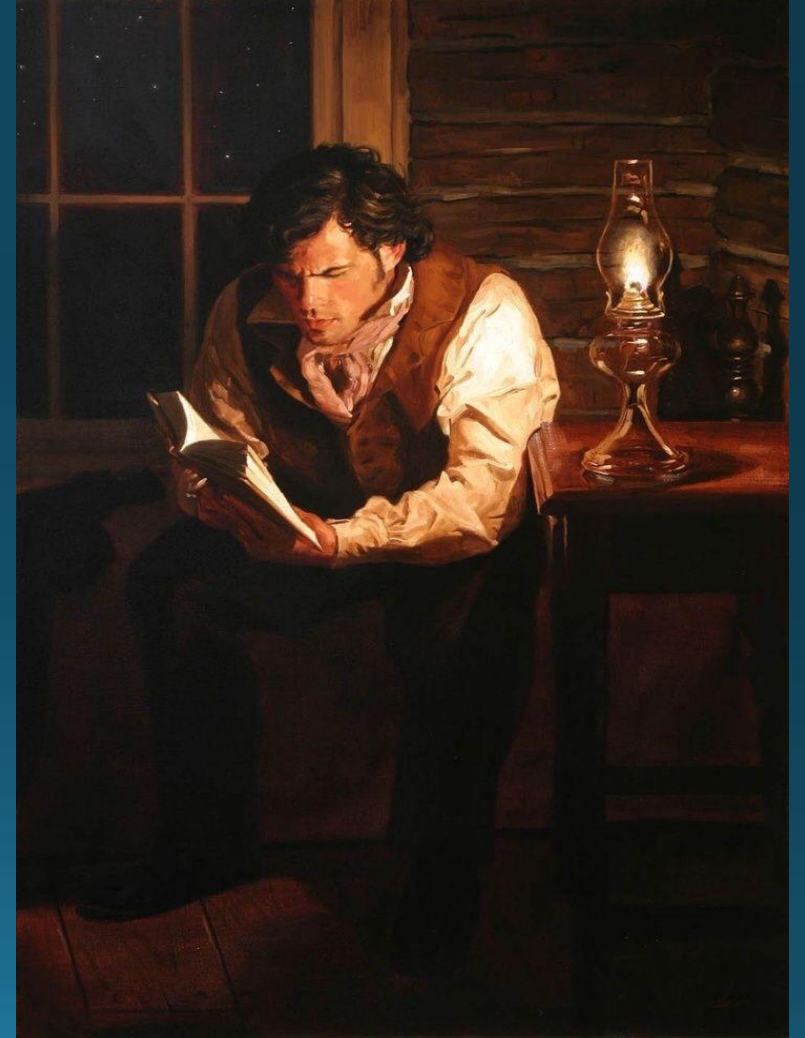
SORGULAYICI OKUMA

- Okuyucunun okuma sırasında, metinde işlenen düşüncelerdeki tutarlılık ya da tutarsızlıklar, çelişkiler, yazılma nedenleri verilen örneklerin uygunluğu ya da yetersizliği hakkında kendine sorular sorarak okumasıdır.
- Sorgulayıcı okuma, bir dizi soru ile olayların neden-sonuç ilişkilerini araştırma, analiz etme, düşünce üretme, düşünceleri düzenleme, görüşleri karşılaştırma, çıkarımlarda bulunma, tartışmaları değerlendirme ve problem çözme gibi işlemleri gerektirmektedir.
- Sorgulayıcı okuma aynı zamanda bilgiyi edinme, açıklama ve kavramlar arasındaki ilişkileri yapılandırma biçimidir.

TAHMİN EDEREK OKUMA

- **Tahmin ederek okumada amaç :**
 - Öğrencileri okuma sürecinde etkin kılmak.
 - Metinde geçen duygu, düşünce ve olaylarla ilgili merak uyandırmak.
- Öğrencilere, metinde geçen bazı kelime ve ifadelerden metnin devamı hakkında fikir verilebileceği açıklanır.

TAHMİN EDEREK OKUMA

- **Tahmin ederek okumada amaç :**

- Öğrencileri okuma sürecinde etkin kılmak.
- Metinde geçen duygu, düşünce ve olaylarla ilgili merak uyandırmak.
- Öğrencilere, metinde geçen bazı kelime ve ifadelerden metnin devamı hakkında fikir verilebileceği açıklanır.

Tahmin ederek okuma çeşitli yollarla yapılmaktadır:

- Birincisinde,

- I. Okuma süreci kesintiye uğratılır.
- II. Metnin diğer kısımları ile ilgili öğrencilerden tahminde bulunmaları istenir.

- İkincisinde,

- I. Öğretmen metni sesli okur ve merak uyandıran ifadelerle ilgili sorular tahtaya yazılır.
- II. Metnin devamında, soruların cevapları bulundukça üstleri çizilir.

- Üçüncüsünde,

- I. Öğretmen öğrencilerden metni okumaya başlamadan önce metnin başlığı ve görsel unsurlardan hareketle metnin içeriğine yönelik tahminde bulunmalarını ister.
- II. Sesli okuma sırasında duraklamalar yaparak tahmin ve tahminlerin gerekçeleri ile ilgili sorular sorar.

TARTIŞARAK OKUMA

- Tartışarak okumada amaç, öğrencilerin metinde işlenen konuyla ilgili bilgi, duygu ve düşüncelerini başkalarıyla paylaşmalarını ve onların bilgi ve görüşlerinden yararlanarak farklı bakış açıları kazanmalarını sağlamaktır (Özbay,2007:26).
- Tartışarak okuma, nitelik yönünden eleştirel okumaya benzemektedir.
- Tartışarak okuma, etkileşim temellidir. Bu yönüyle sosyal yapılandırıcılığın hedeflerine uygun bir okuma tekniğidir.

TARTIŞARAK OKUMA

- Uygulama: Bu yöntem, metni veya sınıfı bölümlere ayırarak ya da toplu bir biçimde yapılabilir, bu uygulamanın esası öğrencilerin birbirlerinin fikirlerine saygılı olmasını sağlamaya çalışmaktır.

